

О. М. Цвях,
к. е. н., доцент кафедри земельного кадастру, Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9284-2966>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.23.81

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН: СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА, ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ВИМІР

O. Tsvyakh,
PhD in Economics, Associate Professor, Department of Land Cadastre,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

FINANCIAL MECHANISM OF REGULATION OF LAND RELATIONS: ESSENTIAL
CHARACTERISTICS, THEORETICAL AND METHODOLOGICAL
SUPPORT AND INVESTMENT DIMENSION

На основі критичного переосмислення літературних джерел та проведених досліджень встановлено, що фінансовий механізм регулювання земельних відносин охоплює комплекс методів, інструментів та важелів бюджетно-податкового, грошово-кредитного та компенсаційного впливу на процеси розширеного відтворення та господарського освоєння земельно-ресурсного потенціалу, а також захисту і охорони земель. Обґрунтовано, що імперативною базою формування фінансового механізму регулювання земельних відносин виступають базові засади (інституційно-фінансові передумови), які охоплюють: 1) систему моніторингу, землеустрою та земельного кадастру; 2) форми власності на земельні активи; 3) ринок земель; 4) іпотечно-заставні відносини; 5) нормативна та грошова оцінка земель. Доведено, що базові засади становлення фінансового механізму регулювання земельних відносин виступають ключовим детермінантом підбору методів регуляторного фінансового впливу на процеси володіння, користування, розпоряджання земельними ресурсами, а також на процеси їх охорони та захисту, які можуть бути об'єднані у такі групи: 1) оподаткування; 2) ціноутворення; 3) бюджетне та внутрішньо-корпоративне фінансування; 4) стимулювання; 5) страхування, відшкодування та санкції. Виявлено, що оподаткування виступає ключовим методом фінансового механізму регулювання земельних відносин, який в останні десятиліття піддався декільком фазам трансформацій і спрямований на еквівалентне вилучення різноманітних форм земельної ренти. Обґрунтовано, що важливими методами фінансового механізму регулювання земельних відносин виступають бюджетне та внутрішньо-корпоративне фінансування заходів по відтворенню, охороні та захисту земель, зокрема екологічного реінжинірингу земель державної та комунальної власності, особливо в період воєнного часу та повоєнного відновлення. Встановлено, що метод стимулю-

вання в останні десятиліття не продемонстрував прийнятного рівня результативності у відтворенні, охороні і захисті земель через надмірно звужений спектр інструментів впливу на землевласників і землекористувачів. Доведено, що фактичне застосування вже інституціоналізованих інструментів економічного стимулювання раціонального землекористування, зокрема кредитних пільг, стане можливим за умови формування у бюджетах різного таксономічного рівня спеціальних фондів охорони і захисту земель.

On the basis of a critical rethinking of the literature and the conducted research, it is established that the financial mechanism for regulating land relations covers a set of methods, instruments and levers of budgetary, tax, monetary and compensation impact on the processes of expanded reproduction and economic development of land resource potential, as well as protection and conservation of land. It is substantiated that the imperative basis for the formation of a financial mechanism for regulating land relations is the basic principles (institutional and financial prerequisites), which include: 1) system of monitoring, land management and land cadastre; 2) forms of ownership of land assets; 3) land market; 4) mortgage and pledge relations; 5) regulatory and monetary valuation of land. It is proved that the basic principles of establishing a financial mechanism for regulating land relations are a key determinant of the selection of methods of regulatory financial impact on the processes of ownership, use, and disposal of land resources, as well as on the processes of their protection and defence, which can be grouped into the following groups: 1) taxation; 2) pricing; 3) budgetary and internal corporate financing; 4) incentives; 5) insurance, compensation and sanctions. It is found that taxation is a key method of the financial mechanism for regulating land relations, which in recent decades has undergone several phases of transformation and is aimed at equivalent withdrawal of various forms of land rent. It is substantiated that budgetary and internal corporate financing of measures for the restoration, protection and conservation of land, in particular, ecological re-engineering of the State and municipal land, especially during wartime and post-war recovery, are important methods of the financial mechanism for regulating land relations. It is established that the method of incentives in recent decades has not demonstrated an acceptable level of effectiveness in the restoration, conservation and protection of land due to an excessively narrowed range of instruments of influence on landowners and land users. It is proved that the actual application of already institutionalised instruments of economic incentives for rational land use, in particular, credit privileges, will be possible provided that special funds for land protection and conservation are formed in budgets of different taxonomic levels.

Ключові слова: фінансовий механізм, земельні відносини, земельні трансакції, фінансово-інвестиційне забезпечення, оподаткування, стимулювання, бюджетне фінансування, комунальна власність.

Key words: financial mechanism, land relations, land transactions, financial and investment support, taxation, incentives, budget financing, municipal property.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах поглиблення інституційних перетворень у сфері землекористування актуалізувалася проблема становлення сучасного фінансового механізму регулювання земельних відносин, який охоплюватиме комплекс методів, інструментів та важелів, спрямованих на забезпечення розширеного відтворення та господарського освоєння земельно-ресурсного потенціалу. Виходячи з передових іноземних лекал, сучасний фінансовий механізм регулювання земельних відносин має охоплювати розширений перелік регуляторів, щоб наряду з регуляторним охопленням земельних трансакцій

забезпечувати дієвість економічного стимулювання на процеси відтворення, охорони та захисту земель. Для результативного підбору методів та інструментів регуляторного впливу на землевласників та землекористувачів, доцільним є уточнення сутнісної характеристики та теоретико-методологічного забезпечення фінансового механізму регулювання земельних відносин. З огляду на згубні наслідки вторгнення на територію України російських загарбників в частині еколого-деструктивного впливу на агроландшафти доцільно також сформувати інституційне підґрунтя інвестиційної спрямованості фінансового механізму регулювання земельних відносин, щоб забезпечити своєчасне фінансування процесів відтворення, відновлення, охорони та захисту земель.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Базовою сутнісною характеристикою та теоретико-методологічним підґрунтям формування фінансового механізму регулювання земельних відносин виступає змістовна характеристика економічної категорії "фінансовий механізм". Високим рівнем фундаментальності щодо визначення сутності категорії "фінансовий механізм" відзначається підхід І. Борисової. На її думку, фінансовий механізм являє собою систему фінансових важелів, що забезпечують організацію, планування і стимулювання використання фінансових ресурсів. До структури фінансового механізму входять п'ять взаємозалежних елементів: фінансові методи, фінансові важелі, фінансові стимули, фінансові санкції, нормативно-правове забезпечення [2, с. 226]. Такий підхід відзначається певним рівнем суперечливості, оскільки спостерігається певна підміна понять. Зокрема, автор виокремлює як різнозначні складові фінансового механізму фінансові важелі та фінансові санкції. Виходячи з аксіоматичних засад становлення фінансового механізму, необхідно зазначити, що санкції виступають однією із складових важелів, тому їх виокремлювати як рівнозначні складові найменшою мірою некоректно.

Інституціональною прогалиною означеного підходу є те, що автор не виокремлює поряд з методами інструментів. Виходячи з фундаментальних засад методології наукових досліджень, необхідно зазначити, що методи регуляторного впливу отримують конкретизацію через застосування набору інструментів. Водночас також некоректно виокремлювати як рівноцінну складову фінансового механізму поряд з методами нормативно-правове забезпечення. Всі перераховані складові, такі як методи, стимули та важелі інституціоналізуються низкою нормативно-правових актів, тому нормативно-правове забезпечення виступає інституційним підґрунтям всіх названих складових і не може виокремлюватися як окремий елемент даного механізму.

Вищим рівнем логічної упорядкованості та субстанціональної єдності характеризується авторське бачення сутності фінансового механізму, яке сформулювали С. Арбузов, Ю. Колобов, В. Міщенко та С. Науменкова. Вони переконані, що фінансовий механізм виступає елементом господарського механізму і являє собою сукупність фінансових інструментів, важелів, методів і способів регулювання економічних відносин і процесів; систему поєднання методів та інструментів, яка направлена на вдосконалення організації, планування і стимулювання використання фінансових ресурсів [1, с. 459]. Дане визначення не містить елементів антиномії і повною мірою відображає усю архітектуру фінансового впливу на процеси розширеного відтворення та господарського освоєння земельно-ресурсного потенціалу.

Інноваційність підходу названих авторів щодо сутнісно-змістовної характеристики фінансового механізму полягає в тому, що вони означений механізм розглядають і як елемент механізму вищого рівня, і як сукупність регуляторів, і як систему. Виступаючи складовою господарського механізму, фінансовий механізм ґрунтується на інституціональних підвалинах

організації системи управління національним господарством та регулювання відтворювальних пропорцій і охоплює весь спектр відносин та взаємовпливів, котрі забезпечують формування публічних та корпоративних фінансових фондів, еквівалентне вилучення різноманітних форм ренти, забезпечення збалансованої системи товарно-грошових відносин. Виступаючи сукупністю регуляторів, фінансовий механізм забезпечує ідентифікацію, вилучення та вертикальний і горизонтальний розподіл фінансових потоків, котрі формуються у всіх фазах відтворювального процесу. Фінансовий механізм як система забезпечує баланс між нагромадженням та споживанням, а також генерує фінансові ланцюги у всіх секторах національного господарства.

Свого роду класичним необхідно вважати визначення, сформульоване В.Опаріним. Він розглядає фінансовий механізм як сукупність фінансових методів і форм, інструментів та важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства [7, с. 55]. Дане визначення повною мірою охоплює структурні складові фінансового механізму і не містить внутрішніх протиріч. Позитивом є те, що методи, інструменти, форми та важелі розглядаються як рівнозначні складові фінансового механізму.

Приведені визначення сутності категорії "фінансовий механізм" стосується фундаментальних основ та формування прикладного інструментарію регуляторного фінансового впливу на відтворювальні пропорції. Водночас фінансовий механізм в окремих секторах національного господарства відзначається прикметними рисами та системно-структурними особливостями. Не винятком є сфера земельних відносин, де різноманітні форми перерозподілу земельних активів і відповідно вилучення різноманітних форм земельної ренти [3; 5; 6; 9] вимагають урізноманітнення набору методів, інструментів та важелів фінансового впливу.

ЦІЛІ СТАТТІ

Метою статті є уточнення сутнісної характеристики, формування теоретико-методологічного забезпечення та виявлення інвестиційного виміру становлення фінансового механізму регулювання земельних відносин в умовах поглиблення інституційних перетворень, зокрема запуску ринку земель сільськогосподарського призначення та земельної дерегуляції.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У вітчизняній економіці природокористування в останні десятиліття сформульовано численні авторські підходи до формування фінансового механізму регулювання земельних відносин. Інституційним та теоретико-методологічним підґрунтям формування такого механізму виступають фундаментальні та прикладні розробки українських вчених, які стосуються систематизації методів та інструментів фінансового механізму природокористування, зокрема аграрного природокористування.

Важливого значення при формуванні системи інструментально-методологічного забезпечення фінансового механізму регулювання земельних відносин на-

буває виявлення інституційних обмежень та інституційних пасток в системі перерозподілу земельних активів. У даному контексті заслуговує на увагу авторський підхід В.Савчука щодо ідентифікації інституційних обмежень та інституційних пасток. До переліку інституційних обмежень автор відносить: латентний стан іпотечно-заставних операцій; надмірну звуженість джерел інвестиційного забезпечення відтворення сільськогосподарських та інших категорій земель; відсутність спеціалізованих установ з фінансового забезпечення природоохоронних заходів у землекористуванні; неможливість повноцінної сек'юритизації земельних активів. Інституційними пастками формування фінансового механізму регулювання земельних відносин виступають: гіпертрофоване поширення орендних відносин у сільськогосподарському землекористуванні; фрагментація землекористувань та парцеляція земель; високий рівень зношеності переважної більшості осушувальних та зрошувальних мереж, які обслуговують сільськогосподарські угіддя в зоні зрошуваного землеробства; монополізація великими агропромисловими формуваннями аграрних ринків [8].

При формуванні набору методів, інструментів та важелів фінансового механізму регулювання земельних відносин доцільно використати пропозиції В.Савчука, котрі стосуються становлення фінансового механізму регулювання земельних відносин в зоні ризикового землеробства. Зокрема, автор стверджує, що фінансовий механізм раціоналізації аграрного природокористування в Україні, особливо в зонах ризикового землеробства, охоплює надмірно обмежений перелік інструментів та важелів у зв'язку з довготривалим періодом існування гіперцентралізованої системи фінансування охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів, а також характеризується надмірною уніфікованістю фіскальних і кредитних регуляторів процесів відтворення і використання природних ресурсів.

При проектуванні дорожньої карти становлення фінансового механізму регулювання земельних відносин необхідно враховувати таку інституційну пастку в архітектоніці фінансового впливу на землекористувачів як недосконалість системи економічного стимулювання процесів екологобезпечного землекористування. Зокрема, В.Голян та Н.Мединська стверджують, що спектр інструментів економічного стимулювання екологобезпечного землекористування є певною мірою звуженим, що не дає можливості використати фінансовий потенціал природно-ресурсного сектора для забезпечення повноцінного відтворення та відновлення земельного-ресурсного потенціалу. На даний момент в системі стимулювання екологобезпечного землекористування найбільш поширеними інструментами виступають податкові та кредитні пільги. Водночас стимулювання екологобезпечного землекористування порівняно зі стимулюванням раціонального, сталого чи ефективного землекористування відзначається певними особливостями, що вимагає формування сучасного інструментарію економічного стимулювання процесів усунення екологічних небезпек в господарському освоєнні земельно-ресурсного потенціалу як на загальнонаціональному рівні, так і на рівні територіальних громад [4]. Значний потенціал

щодо активізації процесів стимулювання екологобезпечного землекористування міститься в застосуванні інструменту природоохоронних субвенцій, котрі надаються з бюджетів вищого рівня у бюджети нижчого рівня з метою екологічного реінжинірингу комунальних природно-ресурсних активів, зокрема земельних ресурсів, які були передані територіальним громадам в рамках здійснення земельної дерегуляції.

Виходячи з атрибутивних характеристик структурування інструментально-методологічного забезпечення регуляторного інструментарію, можна констатувати, що імперативною базою формування фінансового механізму регулювання земельних відносин виступають базові засади (інституційно-фінансові передумови), які охоплюють: 1) систему моніторингу, землеустрою та земельного кадастру; 2) форми власності на земельні активи; 3) ринок земель; 4) іпотечно-заставні відносини; 5) нормативна та грошова оцінка земель (рис. 1).

Незалежно від суспільно-економічної формації та способу виробництва систему моніторингу, землеустрою та земельного кадастру необхідно вважати складовою базових засад формування набору методів регуляторного фінансового впливу на процеси розширеного відтворення та господарського освоєння земельного-ресурсного потенціалу. Підбір методів також має враховувати домінуючі форми власності на земельні активи. Прикметною рисою у відносинах власності на земельні активи в останні роки є зростання вагомості комунальної власності, оскільки територіальні громади отримали у володіння та користування значні площі сільськогосподарських земель державної власності поза межами населених пунктів.

Також детермінуючий вплив на специфікацію методів фінансового механізму регулювання земельних відносин здійснює запуск ринку сільськогосподарських земель у 2020 році, оскільки він інституціоналізував широкий спектр земельних трансакцій. Латентний характер іпотечно-заставних відносин також потребує диверсифікації методів фінансового впливу на процеси купівлі-продажу різноманітних категорій земель, щоб активізувати процеси капіталізації найбільш ліквідних земельних активів.

Ще однією інституційно-фінансовою передумовою підбору методів фінансового регулювання земельних відносин виступає нормативна та експертна грошова оцінка земель, оскільки таким чином визначається база нарахування земельного податку та встановлюється ціна земельного активу перед здійсненням операцій купівлі-продажу.

Перераховані базові засади становлення фінансового механізму регулювання земельних відносин виступають ключовим детермінантом підбору методів регуляторного фінансового впливу на процеси володіння, користування, розпоряджання земельними ресурсами, а також на процеси їх охорони та захисту, які можуть бути об'єднані у такі групи: 1) оподаткування; 2) ціноутворення; 3) бюджетне та внутрішньо-корпоративне фінансування; 4) стимулювання; 5) страхування, відшкодування та санкції.

Оподаткування виступає ключовим методом фінансового механізму регулювання земельних відносин і спрямоване на еквівалентне вилучення різноманітних

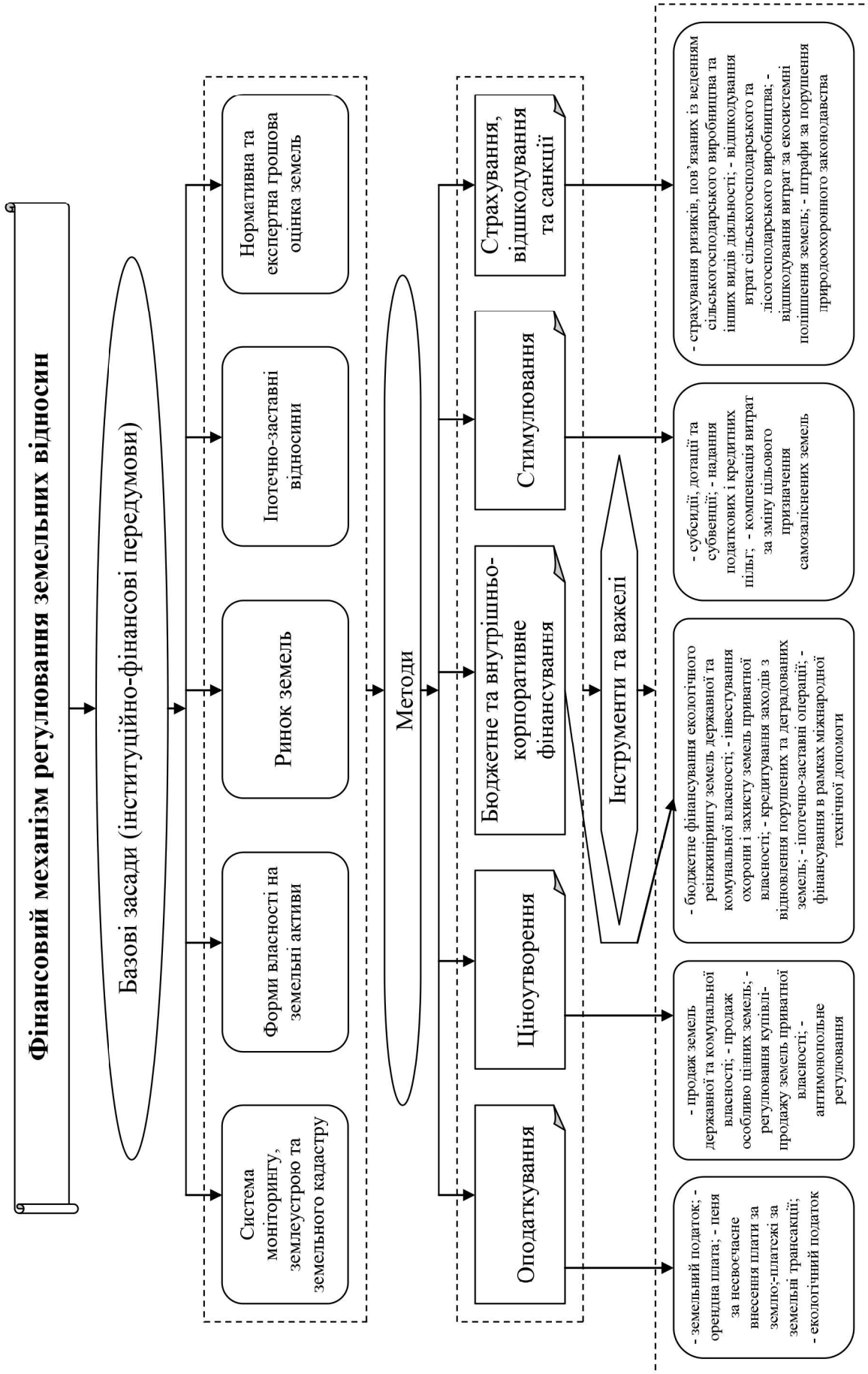

Рис. 1. Інструментально-методологічне забезпечення фінансового механізму регулювання земельних відносин в Україні

Джерело: розроблено автором.

форм земельної ренти. Система земельного оподаткування за останні десятиліття піддалася декільком фазам трансформацій. Зокрема, тривалий період використовувався такий фіскальний інструмент сурогатного походження як фіксований сільськогосподарський податок, призначенням котрого було спрощення умов оподаткування для суб'єктів аграрного бізнесу, щоб знизити фіскальне навантаження і створити сприятливі передумови для розширеного відтворення ресурсно-виробничого потенціалу аграрної сфери. Тривалий період плата за землю вважалася загальнодержавним податком, закріпленим за місцевими бюджетами. Зокрема, надходження плати за землю для ряду обласних бюджетів виступало одним з основних джерел податкових надходжень. Органи місцевого самоврядування були зацікавлені у своєчасній ідентифікації бази нарахування земельного податку, оскільки від цього значною мірою залежала динаміка доходів місцевих бюджетів.

Певною інституційною пасткою в земельному оподаткуванні виступала норма про численні пільги при сплаті земельного податку для великої кількості суб'єктів виробничо-господарської діяльності. З 2015 року змінився статус плати за землю: даний фіскальний інструмент з податку загальнодержавного значення, закріпленого за місцевими бюджетами, став складовою частиною податку на майно. Така трансформація земельного оподаткування зумовлена необхідністю імплементації передового досвіду, котрий продемонстрував високий рівень ефективності у високорозвинених країнах. Зняття мораторію на вільний оборот сільськогосподарських земель сформувало умови для розширення спектра земельних трансакцій, що вимагає інституціоналізації інструментів оподаткування доходів, отриманих внаслідок здійснення таких трансакцій. Закладення необхідного комплексу стимулів для землевласників і землекористувачів щодо усунення проявів забруднення земель доцільним є усестороннє використання екологічного податку за скиди забруднюючих речовин та за розміщення відходів.

Важливим методом фінансового механізму регулювання земельних відносин виступає ціноутворення. Удосконалення інструментарію ціноутворення, в першу чергу, необхідне для усунення проявів штучного заниження вартості земель державної та комунальної власності, що позбавляє місцеві бюджети додаткових доходів. Незначна частка у сукупних доходах місцевих бюджетів доходів від операцій з капіталом якраз і зумовлена недосконалістю системи цінового регулювання операцій купівлі-продажу земель державної та комунальної власності. Більше того, тривалий період спостерігалася тенденція зменшення надходжень до місцевих бюджетів коштів від продажу земель, що певною мірою зумовлено недосконалістю цінових регуляторів і тим, що найбільш ліквідні земельні активи (землі населених пунктів) було продано ще на початку запуску земельного ринку (мораторій був введений на продаж земель сільськогосподарського призначення).

Однією з основних проблем удосконалення системи цінового регулювання купівлі-продажу земель виступає удосконалення регуляторної бази продажу особливо цінних земель як найважливішої складової земель-

ного багатства країни. Досвід останніх років демонструє необхідність формування інституційної бази антимонопольного регулювання процесів концентрації земельної власності, щоб упередити надмірну антисоціальну консолідацію земельних масивів і не допустити гіпертрофованої монополізації земельного ринку.

Важливими методами фінансового механізму регулювання земельних відносин виступає бюджетне та внутрішньо-корпоративне фінансування заходів по відтворенню, охороні та захисту земель. Інструментом фінансування виступає бюджетне фінансування екологічного реінжинірингу земель державної та комунальної власності, особливо в період воєнного часу та повоєнного відновлення. Враховуючи те, що приватний сектор у сфері землекористувань набув великих масштабів, важливого значення набуває інституціоналізація такого інструменту як внутрішньо-корпоративне фінансування заходів, які забезпечують пріоритетне сидератів, використання як добрива нетоварної частини урожаю, оптимальне співвідношення органічних та мінеральних добрив, застосування компостних матеріалів та мікробіологічних препаратів.

Враховуючи високий рівень дефіцитності інвестицій в розбудову інфраструктури охорони та захисту земель, подолання недостатності внутрішньо-корпоративного фінансування природоохоронних заходів у землекористуванні може бути подоланим за рахунок розроблення державних програм кредитування суб'єктів сільськогосподарського землекористування, які реалізують проекти екологічного реінжинірингу порушених та деградованих сільськогосподарських угідь. Потенційно вагомим джерелом фінансування заходів з охорони та захисту земель, а також застосування ґрунтозахисних технологій землеробства виступають кошти, котрі надходять в країну в рамках проєктів відбудови національного господарства від наслідків російської збройної агресії.

Ключовим методом фінансового механізму регулювання земельних відносин виступає стимулювання. Такий метод фінансового регулювання земельних відносин не продемонстрував прийнятної рівня результативності у відтворенні, охороні і захисті земель через надмірно звужений спектр інструментів стимулюючого впливу на землевласників і землекористувачів. Враховуючи те, що за обласним рівнем закріплено повноваження у реалізації регіональної і місцевої екологічної політики, доцільно ефективніше використовувати інструмент природоохоронних субвенцій, які надходять з держбюджету до обласних бюджетів, зокрема для реалізації заходів по охороні і захисту різноманітних категорій земель комунальної власності.

Фактичне, а не номінальне застосування вже інституціоналізованих інструментів економічного стимулювання раціонального землекористування, зокрема надання податкових та кредитних пільг, стане можливим за умови формування у бюджетах різного таксономічного рівня спеціальних фондів охорони і захисту земель. Важливим інструментом фінансового механізму регулювання земельних відносин виступає компенсація витрат на зміну цільового призначення земель, в першу чергу переведення самозаліснених сільськогосподарських земель у категорію лісових земель.

У зв'язку з несформованістю інституціонального середовища земельних відносин та численними інституціональними розривами в системі землеволодіння та землекористування вагомою складовою фінансово-економічного механізму управління територіальним земельно-господарським комплексом мають бути фінансово-економічні санкції, компенсації та стягування [3]. В першу чергу має отримати необхідне методичне супроводження грошова компенсація за зміну категорії земель та нецільове використання земельної ділянки. На основі оцінки величини збитків, завданих окремими категоріями землекористувачів, мають бути введені штрафи за деградацію ґрунтів і земель, погіршення і руйнування ґрунтів і земель під впливом антропогенних факторів, забруднення спричинене нітратами із сільськогосподарських джерел, забруднення земель іншими хімічними речовинами, захаращення земель несанкціонованими звалищами.

Необхідно запровадити фінансово-економічні санкції, які упереджуватимуть порушення природоохоронного законодавства, самовільне заняття земельної ділянки, несвочасне внесення плати за землю, а також сприятимуть відшкодуванню втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва. Спрямованістю фінансових компенсацій має бути також конверсія екологічного боргу, який виник у багатьох природокористувачів у зв'язку із скрутним фінансовим становищем та нерозвиненістю об'єктів природоохоронної інфраструктури.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідження показали, що фінансовий механізм регулювання земельних відносин охоплює комплекс методів, інструментів та важелів бюджетно-податкового, грошово-кредитного та компенсаційного впливу на процеси розширеного відтворення та господарського освоєння земельно-ресурсного потенціалу. В умовах поглиблення інституційних перетворень у сфері землекористування (запуск ринку сільськогосподарських земель, земельна дерегуляція) базовими засадами становлення фінансового механізму регулювання земельних відносин виступають: система моніторингу, землеустрою та земельного кадастру; форми власності на земельні активи; ринок земель; іпотечно-заставні відносини; нормативна та експертна грошова оцінка земель. На основі виокремлених базових засад здійснюється підбір методів, які охоплюють оподаткування, ціноутворення, бюджетне та внутрішньо-корпоративне фінансування, стимулювання, страхування, відшкодування та санкції. Детермінація інструментів та важелів регуляторного впливу на процеси розширеного відтворення та господарського освоєння земельно-ресурсного потенціалу має відбуватися, виходячи з необхідності формування надійних джерел фінансово-інвестиційного забезпечення процесів охорони і захисту земель.

Література

1. Арбузов С.Г., Колобов Ю.В., Міщенко В.І., Науменкова С.В. Банківська енциклопедія. Київ. Центр наукових досліджень Національного банку України. Знання, 2011. 504 с.

2. Борисова І.С. Використання фінансового механізму в регулюванні ринкових відносин. Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Вип. 3. Т.2. Економічні науки. 2011. С. 225—231.

3. Гасанов С., Голян В. Фіскальне регулювання землекористування: інституціональне підґрунтя та територіальна асиметрія. Економіст. 2015. № 11. С. 7—10.

4. Голян В.А., Мединська Н.В. Економічне стимулювання екологобезпечного землекористування як складова економічного механізму природокористування. Економіка та суспільство. 2022. №40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/ind>.

5. Данилишин Б.М., Хвесик М.А., Голян В.А. Економіка природокористування. Підручник. Київ. "Кондор", 2009. 465 с.

6. Новаковський Л.Я. Шляхи удосконалення законодавчого забезпечення розвитку земельних відносин в Україні. Економіка АПК. 2009. №3. С. 21—23.

7. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія). Навч. посібник. 2-ге вид., доп. і перероб. К. КНЕУ, 2001. 240 с.

8. Савчук В.В. Стимулювання раціоналізації аграрного природокористування в зоні осушення на транскордонних територіях. Агросвіт. 2018. № 9. С. 33—38.

9. Третяк А.М. Фінансове регулювання використання та охорони сільськогосподарських земель у процесі ринкового обороту. Економіка АПК. 2007. №5. С. 52—56.

References:

1. Arbuzov, S.G. Kolobov, Yu.V. Mishhenko, V.I. and Naumenkova, S.V. (2011), Bankivska encyklopediya [Banking encyclopedia], Tsentru naukovykh doslidzhen' Natsional'noho banku Ukrainy. Znannia, Kyiv, Ukraine.

2. Borysova, I.S. (2011), "Use of the financial mechanism in the regulation of market relations", Naukovi pratsi Poltav's'koi derzhavnoi ahrarnoi akademii. Ekonomichni nauky, vol. 3, no. 2, pp. 225—231.

3. Hasanov, S. and Holian, V. (2015), "Fiscal regulation of land-use management: institutional basis and territorial asymmetry", Ekonomist, vol. 11, pp. 7—10.

4. Holian, V.A. and Medyn's'ka, N.V. (2022), "Economic stimulation of environmentally safe land use as a component of the economic mechanism of nature use", Ekonomika ta suspil's'tvo, vol. 40.

5. Danylyshyn, B.M. Khvesyk, M.A. and Holian, V.A. (2009), Ekonomika pryrodokorystuvannia [Economics of nature use], Kondor, Kyiv, Ukraine.

6. Novakovskyi, L.Ya. (2009), "Ways of improvement of legislative provision of land relations development in Ukraine", Ekonomika APK, vol. 3, pp. 21—23.

7. Oparin, V.M. (2001), Finansy (zahal'na teoriia) [Finance (general theory)], KNEU, Kyiv, Ukraine.

8. Savchuk, V. (2018), "Stimulation of the rationalization of agrarian nature management in drained area on transboundary territories", Agrosvit, vol. 9, pp. 33—38.

9. Tretiak, A.M. (2007), "Financial regulation of the use and protection of agricultural land in the process of market turnover", Ekonomika APK, vol. 5, pp. 52—56.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2024 р.